

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ПОТЕНЦІАЛ»

Автор – Цаболов Дмитро, студ. гр. ЕП-16-2

Науковий керівник – к. е. н., доц. Коваленко-Марченкова Є. В.

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

В умовах динамічного, швидкозмінного зовнішнього середовища запитанням для сучасного бізнесу є збереження конкурентоспроможності і підтримка ділової активності. Втрата конкурентоспроможності і зниження результативності діяльності багатьох підприємств обумовлена невмінням оцінювати і ефективно використовувати наявний в розпорядженні потенціал і управляти його розвитком, для чого необхідне розуміння його сутності.

Основний внесок у дослідження проблем управління потенціалом внесли такі дослідники, як Е. В. Ареф'єва, Є. В. Лапін, Є. В. Попов, Б. І. Холод, А. С. Федонін, Н. В. Цопа та інші. Серед зарубіжних вчених можна виділити таких вчених, як І. М. Ансофф, М. Байс, Т. Йеннер, С. Росс, П. Друкер, М. Х. Мескон, М. Альберт і т. д. Однак, беручи до уваги сформований на сьогоднішній день теоретичний і практичний базис, слід зазначити, що в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів немає однозначного розуміння сутності самої категорії «потенціал підприємства», що ускладнює вирішення практичних завдань управління ним.

Дослідження показало, що категорія «потенціал» стала об'єктом дослідження у вітчизняній науці з 70-х рр. Інтерес до вивчення сутності «потенціалу» проявлявся в появі значної кількості публікацій, що розглядають різні аспекти потенціалу. У більшості наукових робіт визначалася важливість і актуальність вивчення питань оцінки потенціалу. У той же час спостерігалися розбіжності у визначенні сутності категорії «потенціал», визначенні основних його структурних елементів і співвідношенні з іншими економічними категоріями.

У своєму етимологічному значенні «потенціал» походить від латинського слова *potentia*, що означає приховані можливості, потужність, силу. У словнику іноземних слів І. А. Васюкова Категорія «потенціал» трактується терміном як «міць, сила» [1, с. 45]. У етимологічному словнику російської мови Н. М. Шанського зазначається, що основою Походження терміна «потенціал» є термін «потенційний», який запозичений в 19 столітті з французької мови, де «*potentiel*» з латинської «*potentialis*» є похідним від «*potens*» і означає — «Могутній» в буквальному перекладі – «може бути» [2, с. 248].

У широкому сенсі в науковій літературі категорію «потенціал» розглядають як джерело можливостей, засобів, запасу, які можуть бути приведені в дію, використані для вирішення будь-якої задачі або досягнення певної мети; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній галузі. У природничих науках, зокрема у фізиці, термін «потенціал» означає кількість енергії, яку накопичила система і яку вона може реалізувати в роботі [2, с. 94]. Дане трактування цілком може бути застосоване до категорії «потенціал» підприємства, оскільки кожне окреме підприємство, будучи системою, в процесі свого розвитку накопичує певну енергію, реалізація якої сприяє формуванню певних конкурентних переваг на ринку.

Наведені визначення заслуговують на увагу, однак, не дозволяють повною мірою розкрити сутність «потенціалу підприємства. Вивчення підходів до розвитку сучасних уявлень про потенціал дозволяє виділити основні підходи: ресурсний, ресурсно-цільовий, управлінський, комплексний. Представники ресурсного підходу під «потенціалом» розуміють наявність у підприємства сукупності ресурсів, які використовуються при досягненні поставленої мети, тобто є актуалізованими, і ресурси,

які можуть використовуватися, але не використовуються, тобто є неактуалізованими. Недолік даної концепції полягає у вузькому визначенні поняття. На сьогоднішній день в економічній літературі простежуються дві ресурсні позиції. Перша розглядає потенціал як сукупність ресурсів без урахування їх взаємозв'язків і участі в процесі виробництва [1, с. 214]. Особливість другої ресурсної позиції полягає в трактуванні потенціалу як сукупності ресурсів, здатних виробляти певну кількість матеріальних благ [3, с. 38]. «Потенціал», таким чином, є відображенням можливостей досягнення високих кінцевих результатів шляхом найбільш раціонального використання наявних ресурсів, а поняття «ресурс» відноситься до елементів виробничого процесу. Негативним моментом є також оцінка потенціалу, тобто встановлення якісних і кількісних характеристик значень окремих видів ресурсів, не враховуючи їх взаємодію. Коли мова йде про систему ресурсів, то характеристики її окремих складових повинні доповнюватися показниками, що описують систему в цілому.

Представники ресурсно-цільового підходу підходять до визначення сутності категорії «потенціал» як з позиції ресурсного підходу, так і з позиції цільової спрямованості застосування виділених ресурсів. Відповідно до їхньої думки потенціал являє собою сукупність деяких ресурсів, які можуть бути використані для досягнення поставленої мети. При цьому акцентується увага на необхідності розгляду «потенціалу» як системи, в якій особливе місце відводиться матеріальним і трудовим факторам, що, згідно погляду вчених, необхідно для досягнення основної мети виробництва.

Представники управлінського підходу розуміють категорію «потенціал», як «...здатність комплексу економічних ресурсів виконати поставлені завдання» [2, с. 94]. Даний підхід дозволяє розглядати потенціал як цілісну систему, як комплекс ресурсів і як об'єкт управління.

На наш погляд, найбільш повно характеризують сутність потенціалу представники комплексного підходу, як сукупність ресурсів організації в різних сферах діяльності та системи управління ними для досягнення цілей. Даний підхід відповідає вимогам сучасного середовища господарювання підприємства і характеризує потенціал підприємства як сукупність його складових у різних сферах діяльності.

Грунтуючись на результатах дослідження, можна зробити висновок про те, що мають в науковій літературі підходи до визначення сутності категорії «потенціал» мають як переваги, так і недоліки.

Таким чином, на основі узагальнення існуючих підходів, що розкривають зміст категорії «потенціал» сформулюємо узагальнене розуміння категорії як сукупності поточних і майбутніх можливостей, ресурсів підприємства і компетенцій персоналу, ефективного їх використання в умовах зміни внутрішнього і зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Абалкін Л. І. Новий тип економічного мислення : монографія. Москва : Економіка, 1987. 192 с.
2. Лепа Р. Н., Цопа Н. В., Гончаренко М. Ф. Теоретична парадигма потенціалу розвитку промислового підприємства. *Економіка промисловості*. 2010. № 3. С. 94–101.
3. Фігурнов Е. Б. Виробничий потенціал соціалістичного суспільства. *Політична самоосвіта*. 1982. № 1. С. 38–40.